

Toate drepturile rezervate Editurii Pescăruș

Copyright @ 2017 Editura Pescăruș

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BUCĂ, MARIN

Dicționar de antonime sinonimizat / prof. univ. dr. Marin
Bucă, conf. univ. dr. Mariana Cernicova. - Pantelimon :
Pescăruș, 2017

ISBN 978-606-8878-12-6

I. Cernicova, Mariana

811.135.1

Tel.: 0732.558.833

www.iuppy.ro

www.facebook.com/iuppy.ro

Prof. univ. dr. Marin Bucă
Conf. univ. dr. Mariana Cernicova

DICTIONAR DE ANTONIME SINONIMIZAT

BIBLIOGRAFIE

- Bidu-Vrănceanu, Angela, Forăscu, Narcisa, *Limba română contemporană. Lexicul*, București, Editura Humanitas Educațional, 2005.
- Bucă, Marin (în colab.), *Dicționar de antonime*, București, 1974, 1990.
- Bucă, Marin, *Dicționar de antonime*, București, Editura Vox, 1997, 2000.
- Bucă, Marin, Cernicova, Mariana, *Dicționar analogic și de sinonime*, București, Editura Blassco, 2014.
- Bulgăr, Gheorghe, *Dicționar de sinonime*, București, Editura Palmyra, 1995.
- Cobeț, Doina, Manea, Laura, *Dicționar universal de sinonime ale limbii române*, Chișinău, Gunivas, 2013.
- Dicționar explicativ al limbii române*, București, Univers Enciclopedic, 1998.
- Druță, Gheorghe, *Dicționar de antonime*, București, Editura Litera Internațional, 2004.
- Gheltofan, Daniela, *Antonimia. O abordare sistemică și extrasistemică*, Craiova, Editura Universitaria, 2014.
- Oprea, Ioan, Pamfil, Carmen-Gabriela, Radu, Rodica, Zăstroiu, Victoria, *Noul dicționar universal al limbii române*, București-Chișinău, Editura Litera Internațional, 2006.
- Seche, Luiza, Seche, Mircea, *Dicționar de sinonime al limbii române*, București, Editura Academiei, 1982.

CUVÂNT-ÎNAINTE

Antonimia este o categorie fundamentală a lexicului, precum și a conștiinței lingvistice umane, contribuind la îmbogățirea conduitei general-verbale a unei anumite comunități. Spectrul de manifestare al relației de antonimie este foarte larg, fapt pe care încercăm să-l surprindem în această lucrare lexicografică.

Deși, de mult timp, s-a sesizat și explorat conexiunea specială a antonimiei cu sinonimia, de curând, în literatura de specialitate internațională, au apărut dicționare care tratează simultan aceste categorii lexico-semantice: *The Oxford Dictionary of Synonyms and Antonyms* (1999), *Grand dictionnaire des synonymes et contraires*, Larousse (2004), *Bolshoi Slovar' sinonimov i antonimov russkogo jazyka*, Dom knigi (2013) etc. În consecință, propunem și pentru limba română o formulă asemănătoare: *Dicționarul de antonime sinonimizat*.

Comparativ cu alte dicționare de antonime disponibile pentru limba română, am optat pentru o prezentare mai suplă, utilă îndeosebi elevilor și studenților, confrunțați cu necesitatea de a înțelege și actualiza în context relațiile semantice de antonimie, în acord cu cerințele programelor școlare, liceale și de profil filologic.

Cele 3780 de cupluri antonimice prezentate de noi sunt însoțite de exemple excerptate din operele celor mai de seamă reprezentanți ai spiritualității românești: Mihai Eminescu, Tudor Arghezi, Vasile Băncilă, Lucian Blaga, George Călinescu, Emil Cioran, Vasile Conta, Constantin Dobrogeanu-Gherea, Dimitrie Gusti, Spiru Haret, Bogdan Petriceicu-Hasdeu, Garabet Ibrăileanu, Nicolae Iorga, P. P. Negulescu, Constantin Noica, Adrian Păunescu, Vasile Pârvan, Marin Preda, Constantin-Rădulescu-Motru, Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, Ioan Slavici, Nichita Stănescu, Petre Țuțea, Tudor Vianu, Alexandru D. Xenopol ș.a. Totodată, în lipsa unor exemple literare, am recurs la exemple de autor, mai ales la sintagme.

Antonimele (gr. *anti* „contra” și *onyma* „nume”) sunt cuvinte care au un nucleu semantic comun și trăsături semantice (seme) diferențiatorie incompatibile contrare sau contradictorii. Antonimele CĂLDURĂ și FRIG, de pildă, au nucleul semantic comun *temperatură* și se opun unul altuia prin semele (trăsăturile semantice) diferențiatorie incompatibile contrare *ridicată* și *scăzută*: CĂLDURĂ ≠

FRIG „temperatură ridicată / scăzută a aerului”, LENEȘ ≠ HARNIC – se referă la „atitudine față de muncă”, INTELIGENT ≠ PROST – se referă la „capacitate intelectuală”.

Legătura dintre antonimie și sinonimie se concretizează în faptul că raporturile de antonimie dintre două cuvinte se extind și asupra sinonimelor acestora. Bunăoară, antonimele HARNIC ≠ LENEȘ fac parte din următoarele paradigme sinonimice: HARNIC, SÂRGUINCIOS, SÂRGUITOR, SILITOR, VREDNIC și, respectiv, LENEȘ, PUTUROS, TRÂNDAV, TRÂNTOR. Fiecare component al celor două paradigme are capacitatea de a contracta relații antonimice, rezultând astfel *paradigme antonimico-sinonimice*: HARNIC ≠ LENEȘ, HARNIC ≠ PUTUROS, HARNIC ≠ TRÂNDAV, HARNIC ≠ TRÂNTOR etc.

Gradul de presupunere reciprocă în crearea antonimelor este diferit, întrucât acesta implică, pe lângă semele incompatibile contrare sau contradictorii, și alți factori de ordin lingvistic sau extralingvistic, cum ar fi: experiența lingvistică și discursivă a utilizatorilor, caracterul (im)previzibil al antonimelor etc.

Se cunoaște clasificarea generală a antonimelor în: *antonime heterolexe* (cu radicali diferiți): corect – greșit; frig – căldură, întuneric – lumină; trecut – viitor; a veni – a pleca, și *antonime omolexe* (cu același radical): corect – incorect; disciplinat – in/disciplinat; noroc – nenoroc; moral – a/imoral; reversibil – ireversibil; hipotensiv – hipertensiv etc. Însă, în dicționarul de față, am inclus numai antonimele heterolexe, considerând că orice utilizator al limbii române cunoaște algoritmul de formare a antonimelor omolexe (*i.e.* derivația cu sufixe și prefixe, îndeosebi cu prefixe privative *ne-*, *non-*, *in-*, *des-*, *dez-*, *a-* etc.).

În scopul unei bune și eficiente utilizări a dicționarului, s-a recurs la ordonarea alfabetică a materialului lexicografic adunat: adevărat ≠ eronat, fals, greșit, imaginar, închipuit, mincinos, născocit, plăsmuit, prefăcut, simulat, respectiv curaj ≠ frică, lașitate, sfială, teamă etc.

Ne exprimăm nădejdea că acest instrument de lucru va veni în sprijinul elevilor, studenților și al celor interesați de înțelegerea profundă a complexității relațiilor lexicale și logico-semantice sau chiar de dezvoltarea competenței discursive, în general.

Prof. univ. dr. Marin Bucă
Conf. univ. dr. Mariana Cernicova

A

ABIL, -Ă ≠ NEISCUSIT, -Ă: Dibaci, iscusit, îndemânatic, priceput. ≠ Inabil, neîndemânatic, nepriceput, stângaci. „Un meșter abil/neiscusit.”

ABIL, -Ă ≠ NEÎNDEMÂNATIC, -Ă: Dibaci, iscusit, îndemânatic, priceput. ≠ Inabil, neiscusit, nepriceput, stângaci. „Extremiștii, fie că au fost mai neîndemânatici, mai puțin abili decât temporizatorii [...] au fost

ABIL, -Ă ≠ NEPRICEPUT, -Ă: Dibaci, iscusit, îndemânatic, priceput. ≠ Inabil, neiscusit, neîndemânatic, stângaci. „O persoană abilă/nepricepută.”

ABIL, -Ă ≠ STÂNGACI, -CE: Dibaci, iscusit, îndemânatic, priceput. ≠ Inabil, neiscusit, neîndemânatic, nepriceput. „Până și explicațiile, justificările seamănă, se diferențiază numai prin monotonie sau patetism, sinceritate francă sau învăluită, contrafacere abilă sau stângace.”
DUMITRU POPESCU

ABILITATE ≠ NEÎNDEMÂNARE: Dibăcie, iscusință, îndemânare, pricepere. ≠ Inabilitate, nepricepere, stângăcie. „Abilitate/neîndemânare în problemele vieții.”

ABILITATE ≠ NEPRICEPERE: Dibăcie, iscusință, îndemânare, pricepere. ≠ Inabilitate, neîndemânare,

stângăcie. „Abilitatea/nepriceperea unui meșter.”

ABILITATE ≠ STÂNGĂCIE: Dibăcie, iscusință, îndemânare, pricepere. ≠ Inabilitate, neîndemânare, nepricepere. „A se remarca prin abilitate/a dovedi stângăcie în muncă.”

ABORDABIL, -Ă ≠ INACCESIBIL, -Ă: Accesibil. ≠ Inabordabil, neaccesibil. „O chestiune abordabilă/inaccesibilă.”

ABORDABIL, -Ă ≠ NEACCESIBIL, -Ă: Accesibil. ≠ Inabordabil, inaccesibil. „O problemă abordabilă/neaccesibilă.”

ABORIGEN, -Ă ≠ ALOGEN, -Ă: Autohton, băștinaș, indigen. ≠ (Despre populații) De origine străină, venit din altă parte, alogenetic. „Populație aborigenă/alogenă.”

ABSOLUT, -Ă ≠ RELATIV, -Ă: Care este independent de orice condiții, relații etc.; necondiționat, nelimitat. ≠ Care există în cadrul unor relații determinate; condiționat, limitat. „Dacă nu este absolut, adevărul este fatalmente relativ.”
DUMITRU DRAGOMIR

ABSOLUTIZA ≠ RELATIVIZA: A da, a imprima un caracter absolut. ≠ A da, a imprima un caracter relativ. „Cu timpul, unii gânditori abso-

lutizează, alții, mai puțini, relativizează.” VASILE BĂNGILĂ

ABSOLUTIZARE ≠ RELATIVIZARE: Acțiunea de a absolutiza. ≠ Acțiunea de a relativiza. „Se impune trecerea de la absolutizare la relativizare.” VASILE PAVELCU

ABRUPT, -Ă ≠ DOMOL, -OALĂ: (Despre povârnișuri, prăpăstii, urcușuri) Pieptiș, pieziș, prăpăstios. ≠ (Despre terenuri) Lin. „O pantă abruptă/domoală.”

ABRUPT, -Ă ≠ LIN, -Ă: (Despre povârnișuri, prăpăstii, urcușuri) Pieptiș, pieziș, prăpăstios. ≠ (Despre terenuri) Domol. „O coastă abruptă/lină.”

ABUNDENT, -Ă ≠ INSUFICIENT, -Ă: Bogat, îmbelșugat, îndestulat. ≠ Neîndestulător, nesatisfăcător, redus. „Provizii abundente/insuficiente.”

ABUNDENT, -Ă ≠ NEÎNDESTULĂTOR, -OARE: ≠ Bogat, îmbelșugat, îndestulat. ≠ Insuficient, nesatisfăcător, redus. „Alimentația (...) putea fi uneori, în unele regiuni și în unele anotimpuri, ușoară și abundentă; putea fi însă alteori, în alte regiuni, anevoioasă și neîndestulătoare.” P. P. NEGULESCU

ABUNDENT, -Ă ≠ NESATISFĂCĂTOR, -OARE: Bogat, îmbelșugat, îndestulat. ≠ Insuficient, neîndestulător, redus. „Recoltă abundentă/nesatisfăcătoare.”

ABUNDENT, -Ă ≠ REDUS, -Ă: Bogat, îmbelșugat, îndestulat. ≠ Insuficient, neîndestulător, nesatisfăcător. „Cantitate abundentă/redușă de produse.”

ABUNDENȚĂ ≠ INSUFICIENȚĂ: Belșug, bogăție, prisos. ≠ Lipsă, penurie, sărăcie. „Abundență/

insuficiență de legume pe piață.” **ABUNDENȚĂ ≠ LIPSĂ:** Belșug, bogăție, opulență, prisos. ≠ Insuficiență, penurie, sărăcie. „Splina și ficatul vitei tăiate pentru logodnă prevestește familiei lipsă sau abundență, după cum sunt pline sau seci.” SIMION FLOREA MARIAN

ABUNDENȚĂ ≠ MIZERIE: Belșug, bogăție, opulență. ≠ Lipsă, penurie, sărăcie. „Mai bine o neagră mizerie organizată, decât o rușinoasă abundență în dezordine.” TUDOR ARGHEZI

ABUNDENȚĂ ≠ PENURIE: Belșug, bogăție, opulență, prisos. ≠ Lipsă, insuficiență, sărăcie. „Abundență/penurie de alimente.”

ABUNDENȚĂ ≠ SĂRĂCIE: Belșug, bogăție, opulență, prisos. ≠ Insuficiență, penurie, lipsă. „Abundență/sărăcie de mărfuri în magazine.”

ACCELERA ≠ DOMOLI: A grăbi, a iuți, a urgenta, a zori (acțiune, a mișcare etc.) ≠ A încetini, a potoli (o acțiune, o mișcare etc.). „A accelera/a domoli viteza de deplasare a unui vehicul.”

ACCELERA ≠ ÎNCETINI: 1. (Despre vehicule) A(-și) spori viteza. ≠ A(-și) micșora, a(-și) reduce viteza. „Trenul se puse din nou în mișcare./Acceleră, trecu de-o pajiște cu albăstrea./Apoi încetini lin, parcă plutea.” LEONID DIMOV 2. A grăbi, a iuți, a urgenta, a zori (o mișcare, o acțiune etc.). ≠ A domoli, a potoli (o mișcare, o acțiune etc.). „Un proces X, bunăoară, poate mări intensitatea și accelera desfășurarea unui alt proces Y [...] Se poate întâmpla însă ca un proces X să micșoreze

intensitatea și să încetinească desfășurarea unui alt proces Y.” P. P. NEGULESCU

ACCELERA ≠ ÎNTÂRZIA: A grăbi, a iuți, a urgenta, a zori (o mișcare, o acțiune etc.) ≠ A amâna, a încetini (o mișcare, o acțiune etc.). „Dezvoltarea unei societăți, după ce a urmat un anumit timp o ascensiune regulată, suferă un impuls care îi accelerează sau întârzie mișcarea.” SPIRU HARET

ACCELERARE ≠ DOMOLIRE: Grăbire, iuțire, urgentare, zorire a unei acțiuni, a unei mișcări etc. ≠ Încetinire, potolire a unei acțiuni, a unei mișcări etc. „Accelerarea/domolirea vitezei de deplasare a unui vehicul.”

ACCELERARE ≠ ÎNCETINIRE: Grăbire, iuțire, urgentare, zorire. ≠ Domolire, potolire (a vitezei). „Orice act uman, răspuns, înfruntare a mediului include modificări ale poziției corporale, accelerarea ritmului cardiac sau încetinirea lui.” SEPTIMIU CHELCEA

ACCELERARE ≠ ÎNTÂRZIERE: Grăbire, iuțire, urgentare, zorire. ≠ Amânare, încetinire. „Enzimele provoacă o accelerare sau o întârziere a reacției.” MIRCEA FLORIAN

ACCELERAT, -Ă ≠ DOMOLIT, -Ă: Grăbit, iuțit, rapid, urgent, zorit. ≠ Încetinit, liniștit, potolit. „Ritm accelerat/domolit.”

ACCELERAT, -Ă ≠ ÎNCETINIT, -Ă: Grăbit, iuțit, rapid, urgentat, zorit. ≠ Domolit, liniștit, potolit. „Ritm accelerat/încetinit.”

ACCELERAT, -Ă ≠ LENT, -Ă: Grăbit, iuțit, rapid, urgentat, zorit. ≠ Domolit, liniștit, potolit. „Îmbrăcându-se, fluiera și fredona neîncetat numai

arii de dans, când mai lente, când mai accelerate.” LIVIU REBREANU **ACCELERAT, -Ă ≠ LINIȘTIT, -Ă:** Grăbit, iuțit, rapid, urgentat, zorit. ≠ Domolit, încetinit, potolit. „Mers accelerat/liniștit.”

ACCENTUA ≠ ATENUA: 1. A (se) amplifică, a crește, a (se) mări, a spori. ≠ A descrește, a (se) diminua, a (se) micșora, a (se) reduce. „Împărțirea popoarelor în agricole și industriale, pe care o provocase [...] introducerea puterii vaporilor în tehnica producției, și care se accentua din ce în ce mai mult înaintea războiului mondial, a început a se atenua.” P. P. NEGULESCU 2. A se amplifică, a crește, a se intensifica, a se întezi. ≠ A se calma, a descrește, a se diminua, a se domoli, a se liniști. „Vijelia s-a accentuat/s-a atenuat.”

ACCENTUA ≠ CALMA: A se amplifică, a crește, a se intensifica, a se întezi. ≠ A se atenua, a descrește, a se diminua, a se domoli, a se liniști, a se potoli. „Vântul s-a accentuat/s-a calmat.”

ACCENTUA ≠ DESCREȘTE: A se amplifică, a crește, a se intensifica, a se întezi. ≠ A se atenua, a se calma, a se diminua, a se domoli, a se liniști, a se potoli. „Viteza vântului s-a accentuat/a descrescut.”

ACCENTUA ≠ DIMINUA: A se amplifică, a crește, a se intensifica, a se întezi. ≠ A se atenua, a se calma, a descrește, a se domoli, a se liniști, a se potoli. „Intensitatea furtunii s-a accentuat/s-a diminuat.”

ACCENTUA ≠ DOMOLI: A se amplifică, a crește, a se intensifica, a se întezi. ≠ A se atenua, a se calma, a descrește, a se diminua, a se

liniști, a se potoli. „*Ploaia s-a accentuat/s-a domolit.*”

ACCENTUA ≠ LINIȘTI: A se amplifica, a crește, a se intensifica, a se înteti. ≠ A se atenua, a se calma, a descrește, a se diminua, a se domoli, a se potoli. „*Vijelia s-a accentuat/s-a liniștit.*”

ACCENTUA ≠ POTOLI: A se amplifica, a crește, a se intensifica, a se înteti. ≠ A se atenua, a se calma, a descrește, a se diminua, a se liniști. „*Ninsoarea s-a accentuat/s-a potolit.*”

ACCENTUA ≠ REDUCE: A (se) amplifica, a crește, a (se) mări, a spori. ≠ A descrește, a (se) diminua, a (se) micșora, a scădea. „*A accentua/a reduce deosebirile dintre poame.*”

ACCENTUAT, -Ă ≠ ATON, -Ă: Tonic. ≠ Neaccentuat. „*Silabă accentuată/atonă.*”

ACCEPTA ≠ CONTESTA: A fi de acord cu ceva; a consimți să...; a admite, a aproba. ≠ A nu fi de acord; a nu recunoaște ceva; a nega, a tăgădui. „*Numai tinerețea [...] poate contesta ceea ce toți acceptă.*”

EUGEN SIMION

ACCEPTA ≠ REFUZA: A fi de acord cu ceva; a consimți să...; a admite, a aproba. ≠ A nu accepta, a respinge. „*Cultul lui Eminescu nu e un cult livresc, acceptat de unii, refuzat de alții.*”

CONSTANTIN FĂN-TĂNERU

ACCEPTA ≠ RESPINGE: A fi de acord cu ceva; a consimți să...; a admite, a aproba. ≠ A nu accepta, a nu admite, a refuza. „*Aportul unei metode și al unei teorii nu se poate judeca în felul în care judecăm unele opere de artă: acceptându-le*

sau respingându-le în bloc.”

VICTOR SĂHLEANU, ION POPESCU-SIBIU
ACCEPTABIL, -Ă ≠ INADMISSIBIL, -Ă: Admisibil, convenabil. ≠ Inacceptabil, neacceptabil, neadmisibil. „*O situație acceptabilă/inadmisibilă.*”

ACCEPTABIL, -Ă ≠ NEADMISIBIL, -Ă: Admisibil, convenabil. ≠ Inacceptabil, neacceptabil, inadmisibil. „*O propunere acceptabilă/neadmisibilă.*”

ACCEPTARE ≠ NEGARE: Acord, aprobare, consimțire, încuviințare. ≠ Contestare, respingere, tăgăduire. „*Acceptarea/negarea unei situații.*”

ACCEPTARE ≠ NEGAȚIE: Acord, aprobare, consimțire, încuviințare. ≠ Contestare, negare, respingere, tăgăduire. „*Cum se vede, nihilismul noii filosofii întâmpină o negație și o acceptare la fel de puternice.*”

EUGEN SIMION

ACCEPTARE ≠ REFUZ: Acord, aprobare, consimțire, încuviințare. ≠ Neacceptare, respingere. „*Când am trimis-o pe sora Aneofița după dumneata, de acest joc al acceptării sau al refuzului de a veni mi-am legat nu atât speranțele, în funcție de ele i-am judecat virulența menirii dumitale, și văd că n-am greșit, eram sigur că ai să vii.*”

PETRE SĂLCUDEANU

ACCEPTARE ≠ RESPINGERE: Acord, aprobare, consimțire, încuviințare. ≠ Neacceptare, refuz. „*Optimismul, ca și pesimismul, nu exprimă numai o simplă reacție de acceptare sau respingere față de o schimbare, nu este o stare elementară afectivă de plăcere sau neplăcere, elan sau depresiune, bucurie*

sau tristețe, ci o atitudine mai complexă și mai durabilă, față de nou-tatea situației.”

VASILE PAVELCU
ACLIMATIZA ≠ DEZOBIȘNUI: A (se) acomoda, a (se) adapta, a (se) deprinde, a (se) familiariza, a (se) învăța, a (se) obișnui. ≠ A (se) dezvăța. „*A se aclimatiza cu noul mod de viață/a se dezobișnui de condițiile de lucru.*”

ACLIMATIZA ≠ DEZVĂȚA: A (se) acomoda, a (se) adapta, a (se) deprinde, a (se) familiariza, a (se) învăța, a (se) obișnui. ≠ A (se) dezobișnui. „*A se aclimatiza cu noile metode de lucru/a se dezvăța de a lucra după vechile metode.*”

ACLIMATIZARE ≠ DEZOBIȘNUIRE: Acomodare, adaptare, deprindere, familiarizare, obișnuire. ≠ Dezvățare. „*Aclimatizare cu noile condiții/dezobișnuire de vechile condiții.*”

ACLIMATIZARE ≠ DEZVĂȚARE: Acomodare, adaptare, deprindere, familiarizare, obișnuire. ≠ Dezobișnuire. „*Aclimatizare cu noile condiții/dezvățare de vechile condiții.*”

ACOMODA ≠ DEZOBIȘNUI: A (se) aclimatiza, a (se) adapta, a (se) deprinde, a (se) familiariza, a (se) învăța, a (se) obișnui. ≠ A (se) dezobișnui să lucreze în colectiv. „*Acomoda ≠ DEZVĂȚA:* A (se) aclimatiza, a (se) adapta, a (se) deprinde, a (se) familiariza, a (se) învăța, a (se) obișnui. ≠ A (se) dezobișnui, a (se) dezvăța. „*A se acomoda cu noile cerințe/a se dezvăța de vechile cerințe.*”

ACOMODABIL, -Ă ≠ INADAPTABIL, -Ă: Adaptabil. ≠ Inacomodabil, neadaptabil. „*Acomodabil/inadapta-*

bil la noile condiții de mediu.”

ACOMODABIL, -Ă ≠ NEADAPTABIL, -Ă: Adaptabil. ≠ Inacomodabil, inadaptabil. „*Acomodabil/neadaptabil la noile condiții de mediu.*”

ACOMODARE ≠ DEZOBIȘNUIRE: Aclimatizare, adaptare, deprindere, familiarizare, obișnuire. ≠ Dezvățare. „*Acomodare la un mediu nou/dezobișnuire de mediul vechi.*”

ACOMODARE ≠ DEZVĂȚARE: Aclimatizare, adaptare, deprindere, familiarizare, obișnuire. ≠ Dezobișnuire. „*Acomodare cu metodele noi de lucru/dezvățare de metodele vechi de lucru.*”

ACOPERI ≠ DEZGOLI: A (se) înveli. ≠ A (se) dezveli. „*Cămașa scurtă în față și lungă la spate mai mult îi dezgolește decât îi acoperă trupul ars de soare.*”

OTILIA CAZIMIR
ACOPERI ≠ DEZVĂLUI: A ascunde. ≠ A arăta, a releva. „*Contrariul dintre unicitatea fiecărui adevăr și pluralitatea limbilor care îl exprimă i-a făcut pe mai mulți gânditori să creadă că vorbirea mai degrabă acoperă decât dezvăluie adevărul.*”

HENRI WALD
ACOPERI ≠ DEZVELI: A (se) înveli. ≠ A (se) descoperi. „*Pe o bancă, în ciuda acestei perdele, care-i acoperea din când în când, și iar îi dezvelea, după cum bătea vântul, se aflau doi tineri.*”

MARIN SORESCU
ACOPERIRE ≠ DEZVELIRE: Învelire. ≠ Descoperire. „*Acoperirea/dezvelirea patului.*”

ACOPERIT, -Ă ≠ DESCOPERIT, -Ă: Învelit. ≠ Dezvelit, neacoperit. „*A dormi acoperit/descoperit.*”

ACOPERIT, -Ă ≠ DEZVELIT, -Ă: Înveli. ≠ Descoperit, neacoperit. „A fi acoperit/dezvelit.”

ACORD ≠ CONFLICT: Armonie, înțelegere. ≠ Dezacord, dezbinare, diferend, discordie, disensiune, divergență, litigiu, neînțelegere. „Acord/conflict între oameni.”

ACORD ≠ DEZACORD: 1. Armonie, înțelegere. ≠ Conflict, dezbinare, diferend, discordie, disensiune, divergență, litigiu, neînțelegere. „Pesimismul și optimismul izvorăsc tocmai din dezacordul sau acordul insului și împrejurimii sale.” **MIRCEA FLORIAN 2.** Concordanță, conformitate, corespondență, potrivire. ≠ Discordanță, discrepanță, disonanță, neconcordanță, nepotrivire. „Acord/dezacord între elementele unui ansamblu.”

ACORD ≠ DEZBINARE: Armonie, înțelegere. ≠ Conflict, dezacord, diferend, discordie, disensiune, divergență, litigiu, neînțelegere. „Acord/dezbinare într-un colectiv.”

ACORD ≠ DIFEREND: Armonie, înțelegere. ≠ Conflict, dezacord, dezbinare, disensiune, divergență, litigiu, neînțelegere. „Dialectica este știința de a provoca, dar și de a rezolva contradicția. Ea pornește de la un diferend și se sfârșește cu un acord, de la discordie la concordie.” **MIRCEA FLORIAN**

ACORD ≠ DISCORDANȚĂ: Concordanță, conformitate, corespondență, potrivire. ≠ Dezacord, discrepanță, disonanță, neconcordanță, nepotrivire. „Acord/discordanță între elementele unui ansamblu.”

ACORD ≠ DISCREPANȚĂ: Concordanță, conformitate, corespon-

dență, potrivire. ≠ Dezacord, discrepanță, disonanță, neconcordanță, nepotrivire. „Acord/discordanță între elementele unui ansamblu.”

ACORD ≠ DISENSIUNE: Armonie, înțelegere. ≠ Conflict, dezacord, dezbinare, discordie, divergență, litigiu, neînțelegere. „Acord/disenșiune între doi oameni.”

ACORD ≠ DISONANȚĂ: Concordanță, conformitate, corespondență, potrivire. ≠ Dezacord, discordanță, discrepanță, neconcordanță, nepotrivire. „Acord/discordanță între elementele unui ansamblu.”

ACORD ≠ DIVERGENȚĂ: Armonie, înțelegere. ≠ Conflict, dezacord, dezbinare, diferend, discordie, disensiune, litigiu, neînțelegere. „În contemplația estetică se stabilește un acord în sânul divergenței, se introduce unitatea în multiplicitate.” **LIVIU RUSU**

ACORD ≠ LITIGIU: Armonie, înțelegere. ≠ Conflict, dezacord, dezbinare, diferend, discordie, disensiune, divergență, neînțelegere. „Acord/litigiu între state.”

ACORD ≠ NECONCORDANȚĂ: Concordanță, conformitate, corespondență, potrivire. ≠ Dezacord, discordanță, discrepanță, disonanță, nepotrivire. „Acord/neconcordanță între piesele unui mecanism.”

ACORD ≠ NEÎNȚELEGERE: Armonie, înțelegere. ≠ Conflict, dezacord, dezbinare, diferend, discordie, disensiune, divergență, litigiu. „Acord/neînțelegere într-un colectiv.”

ACORD ≠ NEPOTRIVIRE: Concordanță, conformitate, corespon-

dență, potrivire. ≠ Dezacord, discordanță, discrepanță, disonanță, neconcordanță. „Acord/nepotrivire între elementele unui ansamblu.”

ACORDA ≠ RETRAGE: A atribui, a conferi, a decerna. ≠ A lua înapoi. „A atribui/a retrage cuiva o medalie, o distincție.”

ACORDARE ≠ RETRAGERE: Atribuire, conferire. ≠ Faptul de a lua înapoi un lucru. „Acordarea/retragerea unei distincții, a unui titlu, a unei medalii.”

ACTIV, -Ă ≠ PASIV, -Ă: Care participă (în mod efectiv) la o acțiune. ≠ Inactiv. „Există un ritm activ și un ritm pasiv al mulțimilor, ca și al indivizilor singurateci, creatori de gânduri.” **VASILE PÂRVAN**

ACTIVITATE ≠ PASIVITATE: Acțiune. ≠ Inactivitate, inacțiune. „Activitatea și pasivitatea nu se opun contradictoriu.” **MIRCEA FLORIAN**

ACTIVITATE ≠ REPAUS: Acțiune ≠ Odihnă, răgaz, respiro. „Ritmul biologic al omului este reglat prin nenumărate altemențe din mediul înconjurător; lumină – întuneric, activitate – repaus, veghe – somn.”

ACTUAL -Ă ≠ DEMODAT, -Ă: Contemporan, modern, nou, recent. ≠ Depășit, desuet, învechit, perimat, vechi. „O ținută actuală/demodată.”

ACTUAL, -Ă ≠ DEPĂȘIT, -Ă: Contemporan, modern, nou, recent. ≠ Demodat, desuet, învechit, perimat, vechi. „O teorie actuală/depășită.”

ACTUAL, -Ă ≠ DESUET, -Ă: Contemporan, modern, nou, recent. ≠ Demodat, depășit, învechit, perimat, vechi. „O opinie actuală/desuetă.”

ACTUAL, -Ă ≠ ÎNVECHIT, -Ă: Con-

temporan, modern, nou, recent. ≠ Demodat, depășit, desuet, perimat, vechi. „O metodă de lucru actuală/învechită.”

ACTUAL, Ă ≠ PERIMAT, -Ă: Contemporan, modern, nou, recent. ≠ Demodat, depășit, desuet, învechit, vechi. „O concepție actuală/perimată.”

ACTUAL, -Ă ≠ VECHI, VECHIE: Contemporan, modern, nou, recent. ≠ Demodat, depășit, desuet, învechit. „O teorie actuală/veche.”

ACȚIUNE ≠ PASIVITATE: Activitate. ≠ neacțiune. „Pasivitatea intră în scenă spre a dovedi că nu acțiunea, ci ea, contradictoriul acțiunii, reprezintă adevărata școală a vieții.” **CONSTANTIN NOICA**

ACUM ≠ ALTĂDATĂ: În prezent, în momentul de față; actualmente. ≠ Altcândva, cândva, odată, odinioară. „Pe unde fuseseră altădată sate, acum nu mai întâlneai decât mormane de cenușă și resturi de ziduri arse și afumate.” **ZAHARIA STANCU**

ACUM ≠ ALTCÂNDVA: În prezent, în momentul de față; actualmente. ≠ Altădată, cândva, odată, odinioară.

ACUM ≠ ATUNCI: În prezent, în momentul de față; actualmente. ≠ În momentul acela (despre care e vorba); pe vremea aceea. „O! Multă uitare-i de-atunci pân-acuma./O! Multă-amintire-i acuma de-atunci.” **RADU STANCA**

ACUM ≠ CÂNDVA: În prezent, în momentul de față; actualmente. ≠ Altădată, altcândva, odată, odinioară. „Acum suntem străini, dar cândva ne consideram prieteni.”

ACUM ≠ ODINIOARĂ: În prezent,

în momentul de față; actualmente. ≠ Altădată, altcândva cândva, odată. „Moșneagul văzu bucuros că un cântec vechi răsună acum ca și odinioară.” MIHAIL SADOVEANU

ACUMULA ≠ IROSI: A aduna, a agonisi, a economisi, a strânge. ≠ A risipi. „A acumula/a irosi avere, bani.”

ACUMULA ≠ RISIPI: A aduna, a agonisi, a economisi, a strânge. ≠ A irosi. „A acumula/a risipi mijloace financiare.”

ACUMULARE ≠ IROSIRE: Adu-nare, agonisire, economisire, strân-gere. ≠ Risipire. „Acumulareal irosirea unor bunuri materiale.”

ACUMULARE ≠ RISIPIRE: Adu-nare, agonisire, economisire, strân-gere. ≠ Irosire. „Statele industriale s-au grăbit [...] să ridice în mod artificial prețurile, ca să îngreuneze și mai mult vânzarea produselor, ceea ce, firește, n-a făcut decât să agraveze criza, atât prin acumularea stocurilor, cât și prin risipirea inutilă a mijloacelor financiare ale statelor respective.” P. P. NEGULESCU

ACUT, -Ă ≠ CRONIC, -Ă: (Despre boli) Cu evoluție rapidă. ≠ Cu evoluție lentă. „Boală acută/cronică.” (Fig.) „Emoțiunile ordinare sunt acute și cronice.” VASILE CONTA

ACUT, -Ă ≠ GRAV, -Ă: (Despre su-nete) Ascuțit, înalt, subțire. ≠ Adânc, gros, jos, profund. „Trecerile repezi din registrul acut în cel grav, și invers, sunt de asemenea proprii muzicii chineze.” OVIDIU DRIMBA

ACUZA ≠ DEZVINOVĂȚI: A (se) învinovăți, a (se) învinui. ≠ A (se) disculpa, a (se) justifica, a (se) scuza. „L-au acuzat neîntemeiat/l-

au dezvinovățit cu argumente irefu-tabile.”

ACUZA ≠ DEZVINUI: A (se) acuza ≠ A (se) dezvinovăți, a (se) justifica, a (se) scuza.

ACUZA ≠ DISCULPA: A (se) învinovăți, a (se) învinui. ≠ A (se) dezvinovăți, a (se) justifica, a (se) scuza. „L-au acuzat pentru incorec-titudine în afaceri/l-au disculpat din lipsă de dovezi.”

ACUZA ≠ JUSTIFICA: A (se) învinovăți, a (se) învinui. ≠ A (se) dezvinovăți, a (se) disculpa, a (se) scuza. „L-au acuzat pentru neglijență în serviciu/l-au justificat prin lipsă de experiență.”

ACUZA ≠ SCUZA: A (se) învinovăți, a (se) învinui. ≠ A (se) dezvinovăți, a (se) disculpa, a (se) justifica. „L-au acuzat/l-au scuzat pentru ultima oară.”

ACUZARE ≠ DEZVINOVĂȚIRE: Acuzație, învinovățire, învinuire. ≠ Dezvinuire, disculpă, justificare, scuză. „Acuzarea/dezvinovățirea unui funcționar neglijent.”

ACUZARE ≠ DEZVINUIRE: Acu-zație, învinovățire, învinuire. ≠ Dezvinovățire, disculpă, justifi-care, scuză. „Acuzare/dezvinuire pentru nereguli în evidența conta-bilă.”

ACUZARE ≠ DISCULPARE: Acu-zație, învinovățire, învinuire. ≠ Dezvinovățire, dezvinuire, justifi-care, scuză. „Acuzare/disculpă pentru faptele săvârșite.”

ACUZARE ≠ JUSTIFICARE: Acu-zație, învinovățire, învinuire. ≠ Dezvinovățire, dezvinuire, discul-pare, scuză. „Acuzare/justificare pentru faptele săvârșite.”

ACUZARE ≠ SCUZĂ: Acuzație,

învinovățire, învinuire. ≠ Dezvi-novățire, dezvinuire, disculpă, jus-tificare. „Acuzare/scuză pentru neîndeplinirea obligațiilor de servi-ciu.”

ADAPTA ≠ DEZOBIȘNUI: A (se) aclimatiza, a (se) acomoda, a (se) deprinde, a (se) familiariza, a (se) învăța, a (se) obișnui. ≠ A (se) dezvăța. „A se adapta la noile condiții de mediu/a se dezobișnui de vechile condiții de trai.”

ADAPTA ≠ DEZVĂȚA: A (se) acli-matiza, a (se) acomoda, a (se) de-prinde, a (se) familiariza, a (se) învăța, a (se) obișnui. ≠ A (se) dezobișnui. „A se adapta la meto-dele noi de lucru/a se dezvăța de vechile metode de lucru.”

ADAPTARE ≠ DEZOBIȘNUIRE: Aclimatizare, acomodare, deprin-dere, familiarizare, obișnuire. ≠ Dezvățare. „Adaptare la noile me-tode de lucru/dezobișnuire de ve-chile metode de lucru.”

ADAPTARE ≠ DEZVĂȚARE: Acli-matizare, acomodare, deprindere, familiarizare, obișnuire. ≠ Dezo-bișnuire. „Adaptare la condițiile de viață de la oraș/dezvățare de condițiile de viață de la țară.”

ADĂUGA ≠ SCĂDEA: A mai pune peste..., a da în plus, a face să spo-rească. ≠ A diminua, a împuțina, a micșora, a reduce. „Anii nu se pot scădea la unii și nu se pot adăoga după plac la alții.” BARBU ȘTEFĂNESCU- DELAVRANCEA;

„Cu mâine zilele-ți adaogi, Cu ieri viața ta o scazi.” MIHAI EMINESCU

ADĂUGARE ≠ SCĂDERE: Acți-unea de a adăuga; sporire. ≠ Dimi-nuare, împuținare, micșorare, reducere. „Tot ce este Materie este

supus la adăogire și la scădere, la mărire și împuținare.” ION HE-LIADE-RĂDULESCU

ADÂNC, -Ă ≠ SUPERFICIAL, -Ă:

1. Care ține de esența lucrurilor, care pătrunde în miezul lor; esențial, profund. ≠ Care rămâne la suprafață, fără să pătrundă în mie-zul, esența lucrurilor. „Contrastele vieții. Cel mai superficial lucru în om, numele, e tot ce devine mai adânc legat de ființa lui, spunea Goethe.” CONSTANTIN NOICA

2. (Despre oameni) Profund, temeinic. ≠ Care tratează problemele fără să le adâncească, să pătrundă în esența lor. „Unii oameni par super-ficiali chiar când sunt adânci și alții par adânci chiar când sunt superfi-ciali.” VASILE BĂNCILĂ

ADÂNCIME ≠ SUPERFICIALI-TATE: (Fig.) Profunzime. ≠ Lipsă de adâncime, de profunzime. „S-ar putea spune totuși că arta are o structură duală, ca una care întrunește superficialitatea estetică și adâncimea artistică.” TUDOR VIANU

ADECVARE ≠ NEPOTRIVIRE: Compatibilitate, potrivire. ≠ Inadecvare. „Adecvare la un sistem nou/nepotrivire cu sistemul nou.”

ADECVAT, -Ă ≠ NECORESPUN-ZĂTOR, -OARE: Corespunzător, nimerit, potrivit. ≠ Inadecvat, ne-adecvat, nepotrivit. „Metode de lu-cru adecvate/necorespunzătoare.”

ADECVAT, -Ă ≠ NEPOTRIVIT, -Ă: Corespunzător, nimerit, potrivit. ≠ Inadecvat, neadecvat, necorespun-zător. „Tratament adecvat/nepotri-vit.”

ADEPT ≠ ADVERSAR: Aderent, partizan, susținător. ≠ Dușman, in-